

פרק ט'

יחידה 17: שאול מחפש את האתונות (א'-י"ד)

28 ספר שמואל א' | פרק ט'

4. השלימו את השיחה בין שאול לנער.

"לכה ונשיבה פן יחול אבי מן האתונות ודאג לנר" (פסוק ה')

(פסוק ו')

"הנה נמצא בידך רבע שקל כסף נתת לי איש האלוקים והגיד לנו את דרכנו" (פסוק ז')

שאלת הפנמה: מפסוק ט' עולה כי בימי שאול יכול היה כל אדם מישראל לבוא אל הנביא ולהתייעץ עמו בכל עניין. חשבו, מנה הייתם שואלים כיום את הנביא אם הייתם יכולים?

5. מה סיפורו לשאלו הנערות שיצאו לשאוב מים?

27 ספר שמואל א' | פרק ט'

פרק ט'

סוף ימי השופטים	מלכות שאול	מלכות שאול והצלתו	ה מואב בשאול	שאול דודך אחרי דוד	מפלת שאול
א-ה'	ה-י'	ה-ט"ז	טו-י"ח	י"ח-כ"ו	כ"ז-ל"א

יחידה 17 - שאול מחפש את האתונות (א'-י"ד)

1. (א) ויביר איש מבנימין ועמו קיש בן אביאל בדרצור בן בכורת בן אפיח בן איש ימיני גבור חיל השלימו את שושלת שאול:

איש ימיני (מחשבו שבט בנימין)

שאול

2. אם מישור היה מתבונן בשאול, כיצד היה מתאר אותו בפני חבריו? (היעזרו בפסוק ב')

3. לפניכם מפה המותארת את מסלול הליכתם של שאול ונערו, בחיפושם אחר האתונות. עיינו במפה וחשבו: מדוע בפסוקים ד'-ה' מפורט מסלול הליכתה? נטל ללמוד מסיפור זה?

הקדמה

דרכי השגחתו של ה' - הפרק מלמדנו על דרך השגחתו של הקב"ה על בני אדם. גם אם התנהלות העולם נראית כמקרית, אין הדבר כן, אלא הכול מונהג ומושגח מאת ה'.

לעתים אובד לנו חפץ מסוים. שעות רבות נחפש אותו, עד שנגיע אל סף ייאוש. ביחידת הפסוקים אנו לומדים על חיפוש רחב היקף אחרי האתונות האבודות. החיפוש התפרש על פני חבל ארץ גדול ביותר.³³ החיפוש התחילו באזור המצוי צפון מערבית לירושלים, בנחלת שבט בנימין, ירדו במורדות הר בית-אל לצד יריחו והגלגל (ארץ שלישה), המשיכו ממזרח להר בעל חצור (ארץ שעלים) וסיימו בארץ ימיני, הנמצאת ממערב להר אפרים. על סף ייאוש, המחפשים מגיעים למפגש מיוחד עם הנביא, שבאמצעות מעלותיו הרוחניות וקרבתו לה' יכול לסייע בחיפושיהם אחר האבדה.

הפנייה אל הנביא - כאשר יש נביא בישראל, כל אדם יכול לפנות אליו ולבקש ממנו הדרכה בכל תחום - הן בעניינים רוחניים, הקשורים לעבודת ה', והן בעניינים גשמיים, הקשורים לרכוש ולפרנסה. מאחר שהנביא עסוק כל היום בשליחותו הציבורית ואין לו פנאי לעבוד בתחום נוסף לפרנסתו, נהוג להביא לו מעט כסף או אוכל בשעה שפונים אליו.

33 סקירת האזור של החיפוש נעשתה עפ"י פירוש דעת מקרא.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

א. כאשר אנו קוראים את הפסוקים על שאול המחפש את אתונות אביו, מה אנו יכולים ללמוד על תכונותיו ומידותיו?

ב. מדוע הנביא מכונה 'הרואה'?

אפשרויות למענה ולדיון

הפסוקים מתחילים בתיאור מיוחד של דמות המלך המיועד. מתוך סיפור החיפוש אחר האתונות, אנו לומדים על מידותיו המיוחדות של שאול. הפסוקים מדגישים את יופיו החיצוני של שאול יחד עם יופיו הפנימי, המתבטא באחריות שהוא מגלה, במסירותו לקיום מצוות אביו ודאגתו אליו, וכן ביושרו כלפי 'הרואה' (אינו מוכן לגשת אליו מבלי להביא לו תשורה כלשהי).

פסוק א' מתאר את ייחוסו של שאול לשבט בנימין ואת מעלתו של קיש, אביו. נראה שהגבורה הנמצאת אצל האב עוברת לבנו. גבורה זו באה לידי ביטוי בכך שהוא יוצא בחיפוש נרחב אחר האתונות. לאחר זמן רב, שאול עמד להתייבש מחיפושיו, אך נערו שכנע אותו ללכת לנביא כדי לברר היכן האתונות. מהפסוקים ניתן לראות עד כמה השגחת ה' מלווה את שאול ומביאתו לשמואל, כדי להמליכו על ישראל.

הרואה - הנביא מכונה הרואה לא רק בגלל יכולתו לצפות את העתיד, אלא גם בגלל הראייה העמוקה שלו את המציאות. הנביא מסוגל להבין את עומק נפשו של האדם הפרטי, ומתוך כך להדריך בחייו הרוחניים והמעשיים. אנשים שאפו להתקרב אל הנביא כיוון שכך היו זוכים להתחדשות רוחנית, שבאמצעותה היו שומעים את דברי ה', מתעלים ומזדככים.

בפסוק ט' מוסבר עניין זה (ככל הנראה על ידי עורכי הספר - גד החוזה ונתן הנביא³⁴): "לפנים בישראל כה אמר האיש בלכתו לדרוש אלוקים לכו ונלכה עד הראה".

דרכו של שמואל לא הייתה לקבל מאיש מתנות. שאול לא ידע זאת ולכן רצה להביא לו מתנה.³⁵

המפגש בין שאול לשמואל עומד להתרחש במסגרת של אירוע רב-משתתפים בבמה. לאחר חורבן שילה, הותרה ההקרבה בכמות בכל מקום, ושם היו מקריבים זבחי שלמים, מקטירים חלבים, זורקים את הדם ואח"כ היו אוכלים את הבשר. שמואל היה נמצא באותה במה כדי להדריך את המקריבים כיצד לעבוד את ה' בדרך הנכונה.

34 עפ"י הגמרא בבא בתרא ט"ו, ע"א.

35 ילקוט מעם לועז (עמ' קט) ביאר ששמואל היה מקבל את המתנות אך לא היה שומר לעצמו, אלא מחלק לעניים.

המסרים העולים מן היחידה

1. **כיבוד הורים** - שאול הולך מרחק גדול מאוד במסע החיפושים אחר האתונות, כדי לקיים את מצוות אביו.
2. **מקומו של יופי החיצוני** - שאול מתואר כבעל יופי חיצוני. יופי זה מקבל משמעות רק אם מצטרפות אליו מידות מיוחדות.
3. **לדעת לקבל עצות מאחרים** - אף ששאול היה האדון, הוא ידע לקבל את עצותיו של נערו.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. להראות את מהלך החיפושים של שאול אחר האתונות - מהיכן יצא (ארץ בנימין), היכן עבר (הר אפרים, ארץ שלישה, שעלים וימיני), ולאן הגיע בסופו של דבר.
2. בימינו אין לנו נביאים, אך ישנם גדולי ישראל. ללמוד על רב גדול, לשמוע או לקרוא חוויות של אנשים מהמפגש עם אדם גדול זה.

יחידה 18: מפגש שמואל ושאל (ט"ו-כ"ז)

30 ספר שמואל א' | פרק ט'

10. במהלך הפרק אנו פוגשים מספר דמויות. בחרו ארבע דמויות וכתבו מה מאפיין כל אחת מהן (כתבו לפחות תכונה אחת). תארו את הדמויות בעזרת טבלה:

הדמות	תכונות הדמות

11. תנו כותרת חדשה ליחידה זו.

29 ספר שמואל א' | פרק ט'

יחידה 18 - מפגש שמואל ושאל (ט"ו-כ"ז)

6. כיצד ידע שמואל מי המלך המיועד?

7. סדרו את השיחה בין שמואל לשאל על-פי הסדר הנכון:

- היכן נמצא הרואה?
- עלה אולי אל הבמה לאכול עמי, ואומר לך את כל מה שאתה מבקש.
- אני הרואה.
- אני מושבט בנימין, שהוא הקטן בשבטי ישראל.
- אני ממשפחה צעירה מאוד בשבט, מדוע חלקת לי כבוד כה רב?
- אל תדאג לאתונות, הן נמצאו, כל עם ישראל מכבד אותך ואת משפחתך.

8. עיינו בדברי הר"ק והשיבו: מדוע כאשר שמואל עונה לשאל "אנכי הראה" זה לא נחשב לו לנאווה?

9. אנו הרואה - "לא היה זה חוץ מדרך הענוה, כי כיון ששאל מ' אזוה בית הרואה לא יחבן שלא יענה". רד"ק למסוק י"ט

10. המנה שקיבל שאלו היא סימן לגדולה ולמלכות. מאילו מילים אנו לומדים ששמואל צייה את הטבח להכין מנה זו עוד לפני שפגש בשאל?

11. שאלת השיבה: מדוע עלה שמואל עם שאלו לנג דבאג שאף אחד לא שמע את שיחותיו עם שאלו?

הקדמה

מידת הענווה - אחת המידות שמנהיג חייב לסגל לעצמו היא מידת הענווה. אדם ענו אינו מרגיש חשוב ונישא מאחרים, אלא כשווה בין שווים. הוא מכיר את ערכו, מודע לכישוריו המיוחדים, אך אינו רודף אחר הכבוד. מנהיג ענו מבקש לעשות את המעשים הראויים כדי לשרת את הציבור, ולא כדי שיחשיבו אותו ויכבדו אותו. מנהיג שאוחז במידת הענווה, עמו ירחש לו כבוד והערכה, כיוון שהם יודעים שלפניהם עומד אדם בעל שיעור קומה פנימי.

מעמד הזבח - אפשר לכבד את המנהיג בדרכים רבות, לדוגמה מעמד הזבח. מעמד זה נעשה בפרסום רב, ובו היו משתתפים תושבי העיר שבה הבמה שעליה היו מקריבים את הזבח. הראשון שאכל במעמד זה היה הנביא, הרואה, שבירך על הזבח כשהיה יושב בראש הקרואים. אחריו היו אוכלים האנשים המכובדים שהתכנסו במקום מיוחד (לשכה). אחרי שסיימו את אכילתם, שאר העם היה אוכל.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

א. ערכו השוואה בין פסוק ט"ז לבין הפסוקים בספר שמואל ג', ז'-י'.

ב. מדוע, לדעתכם, שאלו מסרב לכבוד ששמואל רוחש לו?

אפשרויות למענה ולדיון

ישנן נקודות דמיון בין הנאמר לשאול בפסוק ט"ז לבין הנאמר למשה רבנו בספר שמות (ג', ז'-י'), לדוגמה צעקת עם ישראל בעת צרתם וישועת ישראל מיד אויביהם. מתוך השוואה זו ניתן ללמוד שכשם שהקב"ה גאל את ישראל ממצרים מתוך המצוקה הגדולה שבה היו נתונים, כך גם כאן. בהמליכו מלך על ישראל, גאלם הקב"ה מתוך צרותיהם.

לאחר מסע חיפושים ארוך, סוף-סוף נוצר המפגש בין שאול לשמואל. המפגש ביניהם הוא סודי וחשאי. כל מה שאומר שמואל לשאול נאמר בלא נוכחות אדם נוסף במקום, בין אם זה על הגג ובין אם נערו של שאול נמצא במרחק, כדי שלא ישמע את תוכן השיחה ביניהם.

שמואל נוהג בשאול בכבוד רב. הוא מושיבו בראש הקרואים, בין אנשים חשובים, ונותן לו את המנה המיוחדת ביותר.

שאול מתמלא בענווה וטוען שבא מהשבט הקטן ומהמשפחה הצעירה בישראל, לכן אין הוא ראוי לכבוד ששמואל נוהג כלפיו. ייתכן שכינה כך את שבט בנימין כיוון שאחרי מלחמת פילגש בגבעה רבים מבני בנימין מתו, ולכן מספרם קטן. שמואל כלל לא מתייחס לטענת שאול וממשיך במשימתו למנות את שאול למלך. במהלך המפגש שמואל מלמד את שאול את החשיבות של יראת ה' בעת מילוי תפקידו כמלך.³⁶

המסרים העולים מן היחידה

1. **ענווה** - שאול מתואר בפסוקים כאדם מלא ענווה, ולכן הוא רואה עצמו כלא ראוי להתמנות למלך על ישראל.
2. **כבוד מלכות** - שמואל מכבד את שאול מתוך כבוד המלכות, שהוא מעניק לו כמלך על ישראל.
3. **ה' מבטיח ומקיים** - הקב"ה מקיים את הבטחתו לישראל למנות מלך.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. זכיתם לפגוש את ראש הממשלה או את הנשיא. כתבו חיבור קצר ותארו בו כיצד הייתם מכבדים אותו במהלך המפגש.
2. ציירו את מעמד סעודת הזבח שבו שאול עומד בראש הקרואים.